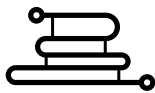


Biblioteka
INCUS



TIM press

Biblioteka

INCUS

Sanja Vujačić
Jadranka Polović

Geopolitika XXI. stoljeća
Društveni izazovi i međunarodne ravnoteže

Nakladnik

TIM press d.o.o., Zagreb
tim.press@tim-press.hr
www.tim-press.hr

Za nakladnika
Dijana Bahtijari

Urednik
Hašim Bahtijari

Recenzenti
doc. dr. sc. Boško Picula
prof. dr. sc. Petar Popović

Redaktura
Zdenka Krilčić

Lektura
Marija Kazalicki

Grafičko oblikovanje
TIM press

Tisak
Kika-graf d.o.o.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001246759

ISBN 978-953-369-052-0

© TIM press, 2024.
Sva prava pridržana.

Sanja Vujačić
Jadranka Polović

Geopolitika XXI. stoljeća

Društveni izazovi i međunarodne ravnoteže

Zagreb, 2024.

Sadržaj

PROSLOV	9
---------	---

I. DIO: DRUŠTVENI IZAZOVI XXI. STOLJEĆA

Prijelaz iz industrijskog u informacijsko društvo	19
---	----

A. ODNOS ŽENA-MUŠKARAC

Kada imigrant Europljanku pozove na čaj...	20
Silovanje kao međunarodni incident	23
Žena 2.0	26
Feministička struja u međunarodnim odnosima	28
Ideal žene XXI. stoljeća: između „žene-muškarca“ i „žene pume“?	30

B. PROGRESIVIZAM

Nolanova shema	32
Rat vrijednosti ili politički obračun spolova	35
Balkanski #MeToo: muškarci prestrašeni, feministkinje oduševljene	40
Kojèveov i Fukuyamin „kraj povijesti“	42

C. TRANS-ERA, TRANSHUMANIZAM I POSTHUMANIZAM

„Trans-era“	43
Humanizam, moral, etika: budućnost rada u XXI. stoljeću	46
Transhumanizam: čemu bi mogao sličiti „nadčovjek“ ili poboljšani čovjek u 2050.?	51
Posthumanizam	60
Vegeterizam	60
Liberalna socijalna pravda	66
Slonovske nejednakosti	68
Kolika je tržišna vrijednost akademske diplome?	75
Je li Marx imao pravo?	81
Gig ekonomija: novi feudalizam u eri tehnološkog buma	88
Kako resetirati kapitalizam?	93
Great Reset i zelena ekonomija kao put u siromaštvo Zapada	98

D. „BIJELA KUGA“

Nestanak ljudske vrste	103
Demografski izazovi i budućnost čovječanstva	104
Ideološki predložak za XXI. stoljeće: ekološki nihilizam, intersekcijski feminizam i nestanak ljudske vrste	108

E. TERORIZAM I IMIGRACIJA

Globalizirani građanski rat	115
Dekapitacija francuskog profesora	116
Programi deradikalizacije imama – novo moćno oružje zapadnih vlada u borbi protiv terorizma	118
Džungla u Calaisu	121
Globalizacija migracija	125

F. POPULIZAM

Narodničevstvo	127
Europa „u očekivanju Godota“	129

G. KRIZE: SOCIJALNE, EKONOMSKE I PANDEMIJA

Generalna kriza	133
Metoda <i>Gain-of-Function</i> ključna za razumijevanje podrijetla bolesti COVID-19	136
Podržimo Make Amazon Pay	144
Europski izlazak iz pandemije	148
„Mozart financija“: a da umjesto parlamenta raspustimo narod?	149

II. DIO: MEĐUNARODNE RAVNOTEŽE I GLOBALIZACIJA

Globalizam: bolesno srce međunarodnih ravnoteža	159
Najbolje je da u Ukrajini pobijedi ChatGPT mirovna solucija	163
NATO i Rusija: od „strateškog partnerstva“ do neprijateljstva	171
Međunarodne ravnoteže: Europska unija i Hrvatska	178

A. PREMA RATU U UKRAJINI

„Putinizam“	181
Što je autonomna europska obrana i komu ona treba?	187
Treći svjetski rat: realnost ili fikcija	189

Libanon: razbila se „ogledna vitrina“ ultraliberalnoga financijskog kapitalizma	195
Trumpov opoziv: demokracija najveća žrtva	201
Balkanizacija Bliskog istoka	203
„Yankee Go Home“	205
Propušteni povijesni sastanci Europske unije i Rusije	208
Europsko jedinstvo u vrtlozima „Weimarskog trokuta“ i „tri mora“	214
Antiruske sankcije	219
Njemačko pitanje u Europskoj uniji	220
Međunarodne ravnoteže nakon korone: kriza „okcidentalizma“	226
Nova europska fraktura Istok – Zapad: put u slijepu ulicu	231
Zapadni Balkan i metodologija konačnog rješenja	239
Europa naspram strateškog trokuta SAD, Kina, Rusija	243
Geopolitički zaokret Zapada pred revanšom koloniziranih	249
Izvještaj s afganistanskog „groblja carstava“	256
„Australiski Trafalgar“: „nož u leđa“ francuskom savezniku	263

B. FRAKTURA *THE WEST VS. THE REST*: RAT U UKRAJINI

Rat između atlantizma i euroazijanizma u Ukrajini	268
„Mir se sklapa s neprijateljem, a ne s prijateljima!“	275
Zapadni Balkan i odjeci ukrajinske krize	280
Zapad i Rusija – borba za dušu Srbije	287
Eskalacija rata u Ukrajini mogla bi započeti novom opsadom Sevastopolja	292
Utrka u naoružanju nikada nije prestala: glavna tri trenda	294
Potrošena je europska „dividenda mira“: započelo je „treće doba Međuzemlja“	298
Mirovni pregovori: pobjeda ili poraz Zapada?	302
Demokratski vjetar promijenio je smjer kretanja...	306

ZAKLJUČAK

Europa na prekretnici: idemo u rat	311
Geopolitička panorama s početka XXI. stoljeća: demokracija „po Matejevu evanđelju“ i „Chicxulub“ koji ne guta „političke dinosaure“	318
BIBLIOGRAFIJA	329
O AUTORICAMA	337

PROSLOV

Globalizacija donosi razvoj ali i nejednakosti. Onoliko koliko nagriza politički suverenitet, toliko oživljava identitarne nadmoći i ekspanzije. Globalna ekološka kriza pogoršava napetosti oko kontrole prirodnih resursa. Svi ti čimbenici rekonstruiraju svjetski poredak. Hegemoniju Sjedinjenih Država – koje se doživljavaju kao pobjednice hladnog rata, sada dovode u pitanje sile u usponu. Prednjače Kina, Rusija i Iran. Odbijaju uplitanje Zapada u unutarnjopolitičke procese drugih država, u ime ljudskih prava.

U isto vrijeme, međunarodna sigurnosna arhitektura UN-a pokazuje svoje granice. Napadi od 11. rujna 2001. inaugurirali su „rat protiv terorizma“ s beskonačnim zaokretima i vrlo spornim rezultatima. Neke se države fragmentiraju pod zahtjevima za neovisnošću, druge se zatvaraju za migraciju pod utjecajem populističkih nacionalizama. Otvoreno ostaje pitanje je li „sukob civilizacija“ doista neizbježan? Ili se, u stvari, radi o sukobu vrijednosti? Objašnjava li Huntingtonova teorija stvarnost ili se radi o strategiji za njezino preoblikovanje, u smislu ponovnog oživljavanja imperijalne retorike „barbari se suprotstavljaju civilizaciji“?

U ovom „razvodnjenom“ svijetu, gdje se pojedinac utapa u globalnim tokovima roba i simbola, demokratska uvjerenja, koliko god bila opravdana, vrte se u prazno. Ona više ne dosežu neuvjerene, nego govore samo onima koji su već uvjereni. Demokratska opredjeljenja ne možemo ponovno izmisliti. Zato ih vrijedi ponovno oživjeti.

Geopolitika XXI. stoljeća na tom je putu. Njezina posebnost je povratak na „hladnu analitiku“ – onu koja se temelji na nepobitnim činjenicama koje proizlaze iz demokratske kontradiktorne debate, odnosno transdisciplinarnog ago-antagonističkog dijaloga (kombiniranje jedne ideje i njezine suprotnosti). Autorice se ne oslanjaju na neku od teorija znanstvene discipline međunarodnih odnosa nego ih stavljaju u službu kvalitetnog intelektualnog rada: nepristrane analize tema koje dominiraju vijestima. Pozivaju se na znanstvene radove objavljene u svijetu

i, u isto vrijeme, prilagođenim jezikom obraćaju se širokoj čitateljskoj publici. Zašto?

Zato što je hitno i bitno razumijevanje današnje ideološke revolucije. „Ona se ne odvija toliko na terenu dobrih ili istinitih ideja, onih koje se u borbi za život i smrt suprotstavljaju lošim i lažnim idejama, koliko na terenu složenosti načina ‘organizacije ideja’.“¹ Dakle, *Geopolitika XXI. stoljeća* na putu je dešifriranja i simuliranja složenosti prirodnih procesa koji najsloženije sisteme – ljudske organizacije – dovode u stanje dinamičke ravnoteže; u jedino stanje koje ne samo da garantira stabilnost, nego i daljnji razvoj ljudskih organizacija.

Ulazak Hrvatske u XXI. stoljeće obilježila je njezina politika priključivanja Zapadu (NATO-u, Europskoj uniji), odnosno priznavanja američke hegemonije, te prihvaćanja analize kraja hladnog rata kao pobjede Sjedinjenih Država – one koja podrazumijeva Fukuyamin „kraj povijesti“, odnosno kraj kontradiktorne debate oko najboljeg ekonomskog i upravljačkog sistema, dakle kraj globalnog sukobljavanja. Hrvatska se konačno, nakon procesa integracije koji se pretvorio u pustolovnu priču epskih razmjera, našla u bloku „pobjednika hladnog rata“. Međutim, umjesto u zasluženom uživanju u obećanom miru i blagostanju, ubrzo se zatekla usred borbe za održanje ugrožene angloameričke hegemonije, od koje još nije ni stigla profitirati kao „starije“ članice Zapadnog bloka. Pokazalo se da su analize kojima su se bezrezervno priklonile političke strukture i veći dio stručne javnosti u Hrvatskoj bile pristrane.

U opisanim je uvjetima evidentna važnost uloge koju je na geopolitičkoj sceni Hrvatske i regije odigrao Zoran Meter – glavni urednik specijaliziranog portala Geopolitika.news, novinar, analitičar, dugogodišnji vanjskopolitički kolumnist, izvrstan poznavatelj prilika na Bliskom istoku i u Ruskoj Federaciji. Na stranicama svog portala on bezrezervno podržava kontradiktornu debatu, objavljivanjem često suprotstavljenih geopolitičkih analiza, među kojima su brojne i one autorica ove knjige.

Hvala Zoranu što je ustrajao u namjeri da širokoj javnosti donosi vijesti, analize i činjenice iz područja geopolitike, vjerno odražavajući složenu geopolitičku realnost.

dr. sc. Sanja Vujačić

¹ Morin, Edgar, *La Méthode 4: Les idées*, Seuil, 1991., str. 238.

Obzor 2030.: Projekcije mogućih ishoda participacije Hrvatske u strategiji *The West vs. the Rest*

Poslijeratni svjetski poredak (u užem smislu onaj posthladnoratovski, nastao nakon raspada SSSR-a i sloma komunističkog sustava u Europi) ovih godina doživljava potpuni krah, jednako kao i čuvena teza američkog profesora japanskog podrijetla Francisa Fukuyame o „kraju povijesti“. Prema njoj su globalizacija i tehnološki napredak trebali bilo kakva daljnja državna i nacionalna sukobljavanja učiniti bespotrebna, jer svima bi bilo suđeno plesati na istu glazbu. Naravno – onu američku.

Neočekivano uskrsnuće starih svjetskih sila i rađanje nekih novih (nakon preduge američke opijenosti i spavanja na lovorikama hladnoratovske pobjede) nije samo uzdrvalo dosadašnji globalni poredak temeljen na potpunoj američkoj ekonomskoj i vojnoj dominaciji (*Pax americana*), već ga je definitivno i dokrajčilo.

Njega su se, zapravo, sada odrekli svi. Ne samo, logično, Kina i Rusija, kao i većina zemalja Globalnog juga (koje su u spomenutom poretku ipak bile druga, treća i tko zna koja „violina“ u procesima odlučivanja i donošenja ključnih odluka globalnog karaktera), već i same Sjedinjene Države – svjesne dubinski promijenjenih okolnosti i nemogućnosti održavanja dosadašnjeg stanja (poretka stvari).

Zbog toga su se Sjedinjene Države najprije odlučile pod svoju kapu čvrsto staviti one zemlje i regije za koje su znale da im je za to potrebno najmanje utroška energije, vremena i novca, i da će, barem neko vrijeme (tijekom visokih globalnih geopolitičkih tenzija i sukoba) te zemlje čvrsto stajati uz bok SAD-u, ne postavljajući pritom previše neugodnih pitanja kada je riječ o njihovom budućem razvoju i njihovim nacionalnim interesima koji sigurno nigdje neće iščeznuti. Radi se, naravno, o, nazvat ću ga tako – združenom Zapadu, kojem se (uz SAD, Kanadu, Ujedinjeno Kraljevstvo i Europsku uniju) u širem smislu pridodaju i Japan, Južna Koreja, Australija i Novi Zeland. Nakon što je te zemlje stavio pod svoju punu kontrolu i svoj „sigurnosni kišobran“, Washington je sada krenuo u pronalazak novih strateških partnera diljem svijeta, prije svega u Indopacifičkoj regiji.

Drugim riječima, Sjedinjene Države su definitivno odustale od pokušaja pronalaska vanjskopolitičkog konsenzusa ili kompromisa s

Rusijom i Kinom, što znači da su izabrale nastavak politike svoje globalne dominacije, ali ovaj put više ne skriveno – pod plaštem nekih velikih humanih ideja i vrijednosti, poput slobode i ljudskih prava (iako toga i dalje ima, o čemu svjedoče nametnute aktualne podjele na demokracije i autokracije, jer ideološka je potka uvijek potrebna u sukobljavanju s neprijateljem koji mora imati [čak i ako to nema] neke suprotstavljene, „nehumane“ ideologije, za što se obični ljudi onda mogu najlakše hvatati i oko toga homogenizirati) – već potpuno otvoreno. Žele se osigurati i pod svoj nadzor staviti ključne prirodne resurse i osigurati visokotehnološku dominaciju nad suparnicima – i o tome se govori posve javno, na svim razinama.

Sjedinjene Države nikako ne žele prihvatiti činjenicu da politika dominacije danas više nije prihvatljiva mnogim zemljama (osim onima vazalnim) koje su vjerojatno i spremne priznati globalnog lidera koji će im biti uzor, na primjer u moralnim, intelektualnim, znanstvenim, tehnološkim sferama – ali ne i hegemonu, koji će im određivati što trebaju raditi i kako trebaju živjeti.

Takav odabir vanjskopolitičkog diskursa (bolje reći strategije) Washingtona mogao bi imati nesagledive posljedice, prije svega baš po SAD – ako završi neuspjehom. Upravo u tome i leži najveća opasnost, jer Washington to jako dobro zna, pa je s ciljem sprečavanja takvog scenarija možda spreman poduzeti baš sve.

Međutim, dodatni problem nastat će ako na „baš sve“ bude spreman i netko od njegovih dvaju ključnih suparnika (ili oba) – redom, poput njega, nuklearnih velesila – Rusije i Kine. Za sada se najbliže tomu čini Rusija, koja na ukrajinskom bojnopolju već *de facto* ratuje s čitavim združenim Zapadom i baca mu najozbiljniji izazov u višestoljetnoj povijesti njegove globalne dominacije.

Rusija i Kina sada su glavni pokretači koncepta multipolarnog (policentričnog) svijeta. On je, možemo to reći bez straha od pogreške, već sada zaživio (Amerika Rusiji i Kini više ne može diktirati što moraju raditi, a obratno još i manje jer do toga nikada prije nije došlo), iako se nalazi tek u svojoj početnoj fazi, bez definiranih pravila igre, što može (vjerojatno i hoće) generirati nove nestabilnosti i sukobe.

Naime, već je sada posve vidljivo kako se obje strane ubrzano naoružavaju i zapravo pripremaju za konačni obračun – na „igru sve ili ništa“. Naravno – u tom bi slučaju riječ bila o Trećem svjetskom ratu, koji, za sada, na sreću niti jedna strana ne želi. Ali mnoge ratove u

su milijuni Europljana i Amerikanaca bili u strogoj karanteni, slavna Madonna sa svojom je djecom, mladim dečkom i osobnim fotografom za Božić otputovala u Afriku. Kako je presjedala u Londonu, odjednom je postalo jasno da za ljude njezine klase na londonskim aerodromima postoje posebni „zeleni“ koridori u kojima nema nikakvih testova na koronu, niti bilo kakve samoizolacije. Pokupivši sina u Londonu, pjevačica je privatnim avionom sa cijelom obitelji radosno odletjela u Afriku, apsolutno ne mareći za emisiju CO² i slične gluposti kojima se bavi Greta Thunberg, dok je lobiji bogato nagrađuju.

Danas političari, podržani vodećim svjetskim medijima, svakodnevno pozivaju građane širom svijeta na smanjivanje potrošnje i uviđanje da su turistička putovanja i goveđi odresci „luksuz i odgovornost“. Kako smo upoznati s činjenicom da će medicina i farmacija biti pokretači ekonomije u budućnosti, čini se da će se na stanovnicima Zapada kontinuirano ispitivati različiti virusi, cjepiva i lijekovi. Naime, jedini sektor u kojem je planiran rast radnih mjesta, prema riječima osnivača i predsjednika Svjetskog ekonomskog foruma Klause Schwaba, je briga o bolesnicima. Stvara se dojam da će nakon „resetiranja“ polovica stanovništva razvijenih zemalja biti bolesna, a druga polovica brinut će se o njima. Big Pharma će u takvim okolnostima procvjetati.

Šlag na kraju, navodi Nikiforova, bit će „nemilosrdno seksualno obrazovanje i najžešća cenzura“, što znači da će ljudi zaboraviti na rađanje djece. Na kraju ove *happy* priče, globalističke elite konačno će uspjeti značajno smanjiti broj ljudi na zemlji, oslobađajući već očišćen planet za „antilope, leptire i dupine“. Ako Europska unija bude slijedila ove ideje (zapravo, već je duboko u tome), američke će korporacije imati prostora za izgradnju svoje totalitarne diktature i u Starom i u Novom svijetu, namjerno gurajući prema siromaštvu stotine milijuna ljudi. Cijeli projekt odvijat će se pod parolama borbe protiv globalnog zagrijavanja i straha od klimatskih promjena.

U članku „The ‘Great Zero Carbon’ Conspiracy and the WEF’s ‘Great Reset’“ F. William Engdahl⁸⁰ navodi da projekt koji su pokrenuli Gates, Schwab i zagovornici navodne „održive“ svjetske ekonomije vuče korijene iz 1968. godine, kada su David Rockefeller i društvo osnovali pokret oko ideje da su ljudska potrošnja i rast stanovništva glavni svjetski problem. Ključni organizator Rockefellerove agende „nultog rasta“ početkom 1970-ih bio je njegov dugogodišnji prijatelj,

⁸⁰ Engdahl, F. William, „The ‘Great Zero Carbon’ Conspiracy and the WEF’s ‘Great Reset’“, *Global Research*, 8. veljače 2021.

kanadski naftaš Maurice Strong, također član Rimskog kluba, autor kovanice „održivi razvoj“. Kao predsjedatelj konferencije UN-a u Stockholmu o Danu planeta Zemlje 1972., Strong je promovirao ideju depopulacije i snižavanja životnog standarda širom svijeta kako bi „spasio okoliš“. Ova agenda danas je poznata kao Great Reset ili UN-ova Agenda 2030. Prema njima, tradicionalne energetske intenzivne industrije poput proizvodnje čelika, proizvodnje stakla, osnovnih kemikalija, proizvodnje papira i cementa suočavaju se s visokim troškovima i gubitkom milijuna kvalificiranih radnih mjesta. Energetski neučinkoviti vjetar i solarna energija danas koštaju 7 do 9 puta više od plina. Primjerice, Njemačka ima manje sunčanih dana u odnosu na tropske zemlje, pa se vjetar smatra glavnim izvorom zelene energije. Za izgradnju solarnih ili vjetroelektrana potrebni su beton i aluminij, kao i jeftina energija – plin, ugljen ili nuklearna energija. Kako se to postupno „ukida“, troškovi postaju previsoki, čak i bez dodanih „poreza na ugljik“. Njemačka već ima oko 30 000 vjetroagregata, više od ijedne druge zemlje Unije. Divovske turbine na vjetar iznimno su bučne, stoga su opasne za stanovnike koji žive u blizini, ali i za populaciju ptica. Procjenjuje se da će do 2025. godine 25 % postojećih njemačkih vjetrenjača trebati zamjenu, a odlaganje otpada postat će ogroman problem. Građani sve više shvaćaju o kakvoj je katastrofi riječ, stoga su i sudske tužbe sve brojnije. Da bi se do 2030. postigli ciljevi, Deutsche Bank je nedavno priznao da će država trebati stvoriti „ekodiktaturu“.

Istodobno, njemački naponi kojima se do 2035. godine planira zauzaviti korištenje benzina ili dizela u korist električnih vozila na putu su uništavanja najveće i najprofitabilnije njemačke industrije, automobilske sektora, kao i ukidanja milijuna radnih mjesta. Vozila na litij-ionske baterije znatno su otrovnija po okoliš nego dizel automobili. Istovremeno, količina dodane električne energije potrebne za Njemačku bez ugljika do 2050. godine daleko nadmašuje danas potrebnu, budući da će milijunima punjača baterija trebati električna mreža s pouzdanom snagom. Sada Njemačka i EU počinju uvoditi nove „poreze na ugljik“, navodno za financiranje prijelaza na nultu razinu ugljika. Porezi će električnu energiju (i ostale energente) znatno poskupjeti, osiguravajući brži kolaps njemačke industrije, kao i strmoglavi pad standarda građana. Pretvaranje svjetske industrijske proizvodnje u „zelenu“ u okviru Zero Carbon Agenda ima za cilj deindustrijalizaciju najnaprednijih ekonomija.

Da bi se to učinilo, industrijalizirani svijet mora se razložiti. Kako navodi Engdahl, Christiana Figueres, suradnica Svjetskog ekonomskog foruma i bivša izvršna tajnica UN-ove Okvirne konvencije o klimatskim promjenama, otkrila je pravi cilj UN-ove klimatske agende na tiskovnoj konferenciji u veljači 2015. u Bruxellesu, kada je izjavila: „Ovo je prvi put u povijesti da si postavljamo zadatak da namjerno promijenimo model gospodarskog razvoja koji je vladao od industrijske revolucije.“ Njezinu tvrdnju danas slijede europski državnici – od Merkel, Macrona itd. – okupljeni u Agendi Davosa ili Svjetskog ekonomskog foruma, i ostaju pri tvrdnji da „u trenutnim okolnostima kapitalistički model i otvorena ekonomija više nisu izvedivi“. Nadilaženje jaza između bogatih i siromašnih moguće je spuštanjem životnog standarda građana u Njemačkoj i u ostalim zemljama OECD-a na razinu Etiopije ili Sudana. Distopijsko društvo budućnosti ograničit će mobilnost ljudi, putovanja automobilom ili zrakoplovom, kao i obvezatnu deindustrijalizaciju, sve kako bi se smanjila emisija CO². Nevjerojatno je kako pandemija koronavirusa s praksom globalnog *lockdowna* predstavlja moćni laboratorij za Veliko resetiranje i UN-ovu Agendu 2030.

D. „BIJELA KUGA“

NESTANAK LJUDSKE VRSTE

Sanja V. Bilješka. 7. srpnja 2023.

Uronili smo u transhumanistički pokret, posthumanizam i liberalno predatorstvo, te konstatirali da je informacijsko društvo, koje teoretski počiva na načelu jednakosti, generiralo povijesno visok nivo nejednakosti. Jaz između dobitnika (financijsko-ekonomskih elita) i gubitnika (ostalih društvenih skupina) globalizacije danas najbolje ilustrira jaz između preokupacija prosječnog građanina i onih Elona Muska. Prvima je egzistencijalno bitno, ali financijski teško dosežno čak i „poboljšanje“ zubnim implantatima. U isto vrijeme, Neuralink, jedna od tvrtki Elona Muska, 25. svibnja 2023. objavila je da su joj američke zdravstvene

put od stvaranja države Veliki Libanon, 1. rujna 1920. (za francuskog upravljačkog mandata Sirijom i Libanom), na sjeveru i jugu zemlje prosvjedima su se priključili žene i muškarci iz svih slojeva društva, jer su postali svjesni da je njihova individualna problematika u stvari zajednička tihoj većini građana. Zahtijevali su snažnu i nepristranu građansku državu, sposobnu jamčiti im elementarna prava i zaštitu. Kao i u drugim prostorima „globalnog sela“, mase su se pokrenule kako bi izrazile indignaciju zbog „kapi koja je prelila čašu“ (takse za korištenje WhatsAppa). Potom su pokušale „razbiti čašu“, odnosno srušiti sklerotični oligarhijski politički sustav koji počiva na dijeljenju „kolača“, prema vjerskom ključu, između šest ili sedam beskrupuloznih komunitarističkih vođa. Kako je ustvrdio Karim Émile Bitar, direktor istraživanja u francuskom institutu IRIS: „više nego o revoluciji za demokraciju (ona je u Libanonu Ustavno na djelu), radi se o revoluciji dostojanstva“.

Prosvjednici su od političkih vođa zahtijevali i postigli raspuštanje vlade. Međutim, njihov će drugi zahtjev, koji se odnosi na povrat novca koji su političke elite preusmjerile na osobne račune, teško proći. Jer, raskol između libanonskih narodnih masa i njezinih sve autističnijih političkih elita, odvojenih od stvarnosti i zakačenih za vlast radi vlasti i privilegija, nije iznimka nego pravilo zahvaljujući kojem se sve svjetske neoliberalne elite nalaze na istim valnim dužinama. Istodobno, mase, upravo zato što su mase, a ne klase, nemaju zajedničku političku platformu niti vođu koji bi ponudio jasnu političku alternativu. Tim je veća opasnost od preusmjeravanja revolucionarnog elana prema postizanju geostrateških ciljeva nekog od velikih svjetskih (SAD, Rusija) i regionalnih (Iran, Izrael, Sirija, Saudijska Arabija) igrača. Kada se ta opasnost kompilira s eksplozivnim specifičnostima unutarnjeg uređenja libanonske države, postaje jasno kako neoprezni potez bilo kojeg od velikih igrača na bliskoistočnoj šahovskoj ploči Libanon vodi ravno u mrak ratnog nasilja. Koje su to specifičnosti unutarnjeg uređenja libanonske države?

Parlamentarna konfesionalna demokracija

Libanon je parlamentarna konfesionalna demokracija. Funkcioniranje institucija regulirano je Ustavom, od 23. svibnja 1926. godine i nepisanom praksom Nacionalnog pakta, u međuvremenu revidiranog šest puta. Najvažnija izmjena odnosi se na Taifski sporazum kojim je reorganizirana podjela vlasti između različitih vjerskih zajednica, a predsjednikove

ovlasti smanjene u korist Vijeća ministara. Predsjednik je maronitski kršćanin, bira ga Parlament na šest godina. Premijer je obvezno sunitiski musliman koji odgovara zastupnicima i predsjedniku Narodne skupštine, koji je svakako musliman šijit. Potpredsjednik i glasnogovornik vlade pravoslavni su kršćani. Narodna skupština ima 128 mjesta koja dijele muslimani i kršćani, birani izravno na temelju općeg biračkog prava, a prema kompleksnom izbornom sustavu „segmentacije prema religiji“. Ustav predviđa plansko, etapno ukidanje konfesionalizma koje međutim, već 30 godina, uporno održava i perfekcionira uvijek ista politička struktura. Njezine komponente usko su povezane s regionalnim utjecajima (Izrael, Sirija, Saudijska Arabija, Iran) kojima profitiraju poroznost i sektaške (konfesionalne) podjele Libanona. Libanonski politički čelnici potječu iz velikih obitelji koje desetljećima vladaju političkom scenom, a čiji opstanak i izborni uspjeh više ovise o savezništvu s vanjskim regionalnim i svjetskim silama nego o kvaliteti i pozicijama koje zastupaju u svojim političkim programima. Podjela na dva tabora („lijevi i desni“) prvenstveno je u funkciji bjesomučne međusobne borbe za vlast, odnosno statusne i materijalne koristi koje političke pozicije donose.

Nakon iscrpljujućeg internacionaliziranog građanskog rata u kojem su se podjelom Libanona koristile libanonske političke elite i njihovi vanjski saveznici u borbi za veći dio kolača, glavni udar na libanonsku ekonomiju izvršio je Izraelsko-libanonski rat 2006. Pogođene su najvažnije privredne grane: bankarstvo i turizam. Bijeg kapitala bio je popraćen prekidom turističkog priljeva, a direktna šteta procijenjena na 3 milijarde američkih dolara. Usporen ekonomski razvoj, u kombinaciji s tradicionalno prisutnim nejednakostima u postojbini Feničana (1 % najbogatijih drži 40 % kapitala) i u uvjetima konfesionalno-političkog sektaštva, koje je sve više nalikovalo na mafijaštvo, izvuklo je Libanonce na ulice.

Tko su Libanonci i odakle potječu?

Demografska slika

Libanon je domovina Feničana (Kanaanaca), pomoraca i avanturista koji su stoljećima dominirali mediteranskom trgovinom, osnivali kolonije i gradove širom Sredozemlja (Kartaga, Palermo, Cádiz, Tanger, Cipar, Sardinija, Sicilija, Palma, Ibiza...). Da su današnji Libanonci sa zapada države (obale oko Bejruta) direktni potomci Feničana, potvrđuje genetička studija iz 2006. godine, koju je izradio Pierre Zalloua, pod pokroviteljstvom National Geographic Societyja. Istraživanje se

temeljilo na DNK testovima provedenima na uzorku Libanonaca svih vjera koji je uspoređen s uzorkom DNK-a feničkih mumija. Ono potvrđuje da na priobalju obitavaju potomci Feničana koji su se miješali s križarima, neovisno radi li se o muslimanima ili kršćanima. Tako u Tiru, pretežno muslimanskom priobalju, živi najveći broj potomaka Feničana. Naprotiv, DNK kršćana koji ne žive na zapadu zemlje (u priobalju) govori da potječu od Arapa. Ta genetička zavrzlama odnosi se na 6,2 milijuna današnjih Libanonaca, prema procjenama CIA-jina World Factbooka iz 2016. Od toga broja treba izuzeti 2 milijuna izbjeglica smještenih u izbjegličke kampove. Ti podaci nisu službeni jer popisa stanovništva nije bilo još od onog iz 1932. za francuskog mandata u Libanonu, kada su maroniti (libanonski katolici) bili u većini. Zahvaljujući migracijskom trendu na prijelazu između dvaju stoljeća, došlo je do promjena u nacionalnoj konfesionalnoj raspodjeli. Tako se procjenjuje da kršćani danas čine 42 % stanovništva, muslimani 57 %, a ostale vjere 1 % . U Libanonu koegzistira 17 službeno priznatih religija, a uzimajući u obzir konfesionalizam, imigracijska je politika od najvećeg značaja. Njome ne samo da se mijenja demografska i konfesionalna slika nego i politička ravnoteža. Stoga prepreke za dobivanje libanonskog državljanstva uspijeva premostiti rijetko koji od brojnih kandidata – palestinskih i sirijskih izbjeglica, što dodatno izaziva napatost. Naturalizacija tih izbjeglica, većinom muslimana sunita, izazvala bi bitnu promjenu demografsko-konfesionalno-političke slike u korist sunita, čemu se protive kršćani i šijitski muslimani.

„Libanonizacija“ i „balkanizacija“

Kako se status Palestinaca koje su Izraelci raselili ne mijenja, odnosno oni već desetljećima beznadno čekaju pravo na povratak u Palestinu, a naturalizacija im je u Libanonu uskraćena, vječni izbjeglice zahtijevaju poboljšanje životnih uvjeta, čemu se opire domorodačko stanovništvo koje odbija rješavanje međunarodnog problema palestinskog pitanja na državnoj razini. Tim više što su divergentni interesi domorodačkog stanovništva i udomljenih palestinskih prognanika 1975. bili *input* za Libanonski rat koji je zemlju razdirao 17 godina, a integracija izbjeglica u libanonsku ekonomiju prouzrokovala je porast nezaposlenosti. Upravo se Hezbollah tijekom rata iz šijitskog pokreta Amal izdvojio kao politička stranka s produženom vojnom rukom kojom upravlja Iran. Odatle bojazni nešijitskog stanovništva od Hezbollahova preuzimanja svih segmenata vlasti i nametanja šijitskog (iranskog) načina života svim Libanoncima.

okus poniženja. Otuda slijedi revanš koloniziranih i solidarnost poniženih naroda s elitama koje ih u tom smjeru vode.

Kod danas službenog izazivača američkog hegemonu – Kine – problem je najsloženiji. Radi se o jednoj od najstarijih civilizacija na svijetu nakon egipatsko-nubijske, mnogo starijoj od judeokršćanske. Međutim, u XIX. stoljeću Kina je pretrpjela velika poniženja u odnosu s europskim silama: nejednaki ugovori iz 1842. godine, koje su Britanci nametnuli radi otvaranja luka na Južnom kineskom moru; pljačka i paljenje Ljetne palače kineskog cara 1860., opijumski ratovi i prisilno otvaranje koncesija u Nankingu, Šangaju, Pekingu itd. Zatim, u XX. stoljeću, primanje lekcija od SSSR-a, pa čak i SAD-a, najmlađe velesile koja se može pohvaliti sa samo par stotina godina povijesti. Dakle, očekivan je i već perceptibilan revanšizam kineske vladajuće klase i mobilizacija naroda oko nje, a u odnosu prema „mladim“ okcidentalnim silama koje su više od stoljeća njima dominirale. On poglavito teži preusmjeravanju prezira koji proizlazi iz te pretrpljene, kao i svake druge dominacije (pa i one koju Kina pokušava nametnuti svojim susjedima). Iz toga proizlazi kineski entuzijazam i trenutna proaktivna strategija, koja se najbolje manifestira u učinkovitom suočavanju s problemom ovisnosti o uvozu ugljikovodika s Bliskog istoka. Postojeće rute: Ormuz, Melaku, Formoški prolaz itd. kontroliraju američki, britanski i u manjoj mjeri francuski brodovi. To zabrinjava kineske vlasti, jer bi u slučaju napetosti s tim državama mogla biti usporena ili smanjena opskrba Kine ugljikovodicima. Stoga je prije deset godina počelo investiranje u izgradnju novih luka, naftovoda i plinovoda između Pakistana na Arapskom moru i Xin Jianga; te u Burmi između Bengalskog zaljeva i regije Kun Ming.⁹¹ To bi Kini trebalo omogućiti izbjegavanje opskrbnih ruta koje ne kontrolira i korištenje vlastitih, direktnijih, koje zaobilaze tjesnace istočne Azije.

Stoga XXI. stoljeće neće biti usmjereno na Atlantik kao XX., već će biti usmjereno na Aziju i Pacifik. Taj se pomak odvija pred našim očima i ubrzava pod učinkom „Globalizacije 4.0.“⁹² Početkom XXI. stoljeća

⁹¹ Victor, Jean-Christophe, „Le basculement du monde est une revanche sur l'histoire“, *Géoeconomie*, br. 61, 2012/2, str. 9–20.

⁹² Koncept „Globalizacije 4.0“ podržava sve tješnje gospodarske veze među državama. Interkonekcije i interakcije između industrijskih lanaca sve su očitije, trgovina i ulaganja sve češći, a integracija interesa sve dublja. U tom smislu, promicanje „Globalizacije 4.0“ zahtijeva

Europa postupno prestaje biti središte svijeta koje je bila stoljećima. Njezin ekonomski, komercijalni i kulturni utjecaj, njezina politička, vojna i demografska težina sve su manje u usporedbi s azijskim i brazilskim divovima; a uskoro i s novim državama u usponu, posebno s Meksikom, Turskom, Nigerijom i Južnom Afrikom. Kao i uvijek u povijesti, Europljani loše žive novo centriranje razvijenog svijeta. Kad god su zapadni utjecaj i nadmoć bili dovedeni u pitanje, zapadnjaci su stvarali neprijatelje: žutu opasnost koju spominje Bismarck, crvenu opasnost (SSSR), ili krajem XX. stoljeća islamizam. Danas svjedočimo usponu sinofobije koja bi Kinu, iz glavnog američkog ekonomskog partnera mogla preobraziti u njezina glavnog neprijatelja. Zapad u borbu protiv novog neprijatelja kreće na uobičajeni način: krojenjem nove zemljopisne regije. Poput one balkanske, indopacifička regija realno ne postoji. Ona je samo geopolitički alat za upravljanje ciljanim prostorom. Kako je zamišljena?

Koncept Indopacifik

Za zapadne sile i njihove saveznike (Sjedinjene Države, Japan, Indija, Australija i Francuska) prisutne u novom centru svijeta, „indopacifička“ Azija je prije svega prostor rastuće pomorske nesigurnosti i nestabilnosti. Koncept Indopacifik pokušava regulirati strateško rivalstvo u toj zoni, a u kojem Zapad držanje Kine ocjenjuje agresivnim, pa zasad uglavnom nudi rješenja koja spadaju u vojnu domenu. Ta strategija imenom povezuje i pokriva stjecište dvaju oceana, a predstavljena je prema špranci pomorske geografije, strukturirane oko tokova, tjesnaca, luka i koridora. Indopacifik je definiran kao otvoren i slobodan prostor kako bi podcrtao strateške projekcije velikih savezničkih pomorskih sila, odnosno kako bi u prvi plan stavio međunarodni pomorski značaj te zone, a vlastite ambicije u njoj opravdavao obranom međunarodne slobode plovidbe. U tom smislu, „Indopacifik“ i zemljopisni spektar koji podrazumijeva počivaju na percepciji rastuće pomorske međuovisnosti zbog važnosti pomorskih komunikacijskih linija koje povezuju Indijski ocean s ostatkom svijeta. Naime, veliki broj kritičnih pomorskih ruta (Sealanes of communication, SLOC) prolazi ovim ogromnim oceanskim prostorom. Hormuški tjesnac i Adenski zaljev povezuju Europu i Bliski istok s Indijskim oceanom, dok su Malački i Sundski tjesnaci poveznica između Indijskog i Tihog oceana.

širu i bolju međunarodnu suradnju. I to suradnju u kojoj svi pobjeđuju, što je jedini način da se zadovolje interesi svih zemalja (sa Samita G20 u Osaki 2019.).

U tom je prostoru somalijsko piratstvo, između 2008. i 2016., potaknulo tri zajedničke pomorske protupiratske operacije NATO-a (Europske unije i Sjedinjenih Država) te Rusije i Kine, čime se otvorilo pitanje razmjera međunarodnih odgovora na sigurnosne ugroze u toj pomorskoj zoni prvorazredne važnosti. U tom kontekstu, EU i danas održava svoju pomorsku misiju prisutnosti u tom području operacijom „Atalante“ kao i programe za jačanje obalnih sigurnosnih pomorskih sposobnosti. Pored borbe protiv piratstva, cilj je misije priječiti razvoj krupnih kriminalnih aktivnosti poput trgovine oružjem, drogom i ljudima, kao i borba protiv ilegalnog ribolova s mjerama za smanjivanje njegova utjecaja na indopacifički ekosustav.

Te netradicionalne sigurnosne prijetnje preklapaju se s napetostima na pomorskim granicama. Prvo između Kine i država ASEAN-a u Južnom kineskom moru. Predmet je prijepora polaganje prava Pekinga na gotovo cijelo Južnokinesko more, na temelju „povijesnih prava“ i rute od devet linija koja obuhvaća tri četvrtine područja. Zbog čega Kina u tom pojasu provodi masovne operacije zatrpavanja otočića, transformacije koraljnih grebena u luke, uzletišta i raznovrsne druge infrastrukture. Drugi predmet prijepora je kinesko osporavanje pripadnosti otoka Senkaku Japanu; Senkaku je smješten u Istočnom kineskom moru. Tomu treba nadodati i rastuće strateško rivalstvo između Indije – u funkciji sile čuvarice Indijskog oceana – i Kine koja je tamo rasporedila svoju mornaricu, posebno otkako se 2017. instalirala u Džibutiju. U odmjeravanje snaga uključene su i Sjedinjene Države, čija se mornarica sve više suočava s pomorskim ekspanzionizmom i strategijama Kineske narodnooslobodilačke vojske (PLA) kojima se priječi pristup regiji drugim pomorskim zračnim snagama. Sve tri države, Japan, Indija i SAD, kojima se pridružila i Australija, osjećaju se ugroženima realizacijom „kineskog puta svile“ (Belt and Road Initiative, BRI), jer njegova pomorska dimenzija podrazumijeva modernizaciju velikog broja lučkih infrastruktura u obalnom prostoru Indijskog oceana, uključujući Indijski potkontinent, pa i određene luke u istočnoj Africi sve do Oceanije.

Dakle, Indopacifik je koncept koji maksimizira pomorske ambicije glavnih regionalnih sila.

Američke i japanske ambicije

Za Sjedinjene Države koncept Indopacifika već je postojao u logici pivo-ta prema Aziji Obamine administracije. Iako je sadržavao ekonomske, političke i strateške mjere, njegova pomorska komponenta ubrzo je